

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

RİTİM EĞİTİMİ ve DANS

ÖĞRETİM PROGRAMI
12.SINIF

2006

**RİTİM EĞİTİMİ ve DANS
DERSİ PROGRAM GELİŞTİRME
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU
GENEL KOORDİNASYON**

Medine KARAPINAR
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
Program Şube Müdürü

Mehmet Akif SÜTCÜ
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
Program Geliştirme Uzmanı

Mehmet BULUT
Malatya Milli Eğitim Müdürü

PROGRAM DANIŞMANLARI

Doç. Dr. Feridun MERTER İnönü Üniversitesi Öğretim Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Celal TAŞKIRAN İnönü Üniversitesi Öğretim Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Yahya DOĞAR İnönü Üniversitesi Öğretim Üyesi

KOMİSYON ÜYELERİ

İ.Etem KOCA
Spor Lisesi Okul Müdürü

Serpil TİMURKAAN Melek Baba İ.Ö.O. Beden Eğitimi Öğretmeni
Mehmet GÜLLÜ Cengiz Topel İ.Ö.O. Beden Eğitimi Öğretmeni
Feray MERİÇ Malatya Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni
Bilal Önder Spor Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni
Hümeyra ALAGÖZ Ted Koleji Beden Eğitimi Öğretmeni
Berna ÇIPLAK Hacı İbrahim İ.Ö.O. Beden Eğt. Öğretmeni
Aygün UTKU Hidayet İ.Ö.O. Beden Eğitimi Öğretmeni
Hüseyin KANAT Spor Lisesi Rehber Öğretmeni
Ramazan GÜRSUL Yeşilyurt Gazi İ.Ö.O. Rehber Öğretmeni
Ali Rıza CANPOLAT Yeşilyurt İmam Hatip Lisesi Rehber Öğretmeni

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Feridun MERTER
İnönü Üniversitesi Öğretim Üyesi

ÖNSÖZ

Dünyada bilginin önemi hızla artarken, “bilgi” kavramı ve “bilim” anlayışı da hızla değişmektedir. Bilgi toplumu oluşum sürecini başlatan bu gelişmelerin bilgi toplumunun ekonomik büyüme sürecini hızlandırıcı, sosyal alt yapı hizmetlerinin sunumunu iyileştirici ve kültürel etkileşimi artırıcı etkileri olduğu da açıktır.

Günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınmanın en önemli bileşeni olan eğitim, tüm dünyada hızlı ve sürekli bir değişim içindedir. Gelişmiş tüm ülkeler, özellikle son yıllarda yoğun bir şekilde eğitimde reform çalışmalarını başlatmışlardır.

Bütün bunların sonucunda; ülkemizde de eğitime olan talep farklılık göstermekte, eğitim sistemimizde çeşitli değişim ve gelişmeler yaşanmaktadır.

İç dinamikler ve AB eğitim sistemi normlarına uyum sürecinin dayanağını oluşturduğu “Orta Öğretimin Yeniden Yapılandırılması” kapsamında yürütülen bir dizi çalışma hayata geçirilmiş bulunmaktadır. Bu çalışmalardan en önemlilerinden biri ise; haftalık ders çizelgeleri ve buna dayalı olarak öğretim programlarının yeniden düzenlenmesidir.

Bu kapsamda yürütülen “Program Geliştirme” çalışmalarında; eğitim sistemi bir bütün olarak ele alınmış ve “nasıl bir insan modeli?” sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

Anayasa, kanunlar, kalkınma plânları, şura kararları, akademik tezler, araştırmalar vb. kaynaklar gözden geçirilerek ülkemizin mevcut eğitim özelliklerinin belirlenmesi, başarı ve başarısızlıkların değerlendirilmesi ve ortaya çıkan sonuçların yeni öğretim programlarına yansıtılarak ilköğretim ve orta öğretim programlarının bütünsel bir yaklaşımla hazırlanması sağlanmıştır.

Öğretim programları ülkemizin tarihsel, kültürel, sosyal, ahlakî birikimini dünyada yaşanan tüm değişimleri ve gelişmeleri yansıtacak şekilde hazırlanmıştır. Programlar, etkinliklerle zenginleştirilerek, öğrenci merkezli hale getirilmiştir. Yine programların hazırlanmasında; sonuca dayalı bir anlayış yerine, süreci de değerlendiren bir anlayış esas alınmıştır.

Yeni program geliştirme yaklaşımı ile öğrencilerin araştırma yapmasına, kültürel faaliyetlere katılmasına, sosyal aktiviteler içinde olmasına, öğrenmeye dayalı etkinlikler içinde bulunmasına fırsat tanınmaktadır.

Yoğun bir çalışma sonucunda ortaya konulan bu programın hazırlanması, basımı, dağıtımı ve yayımlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Söz konusu programın Türk Eğitim Sistemimize hayırlı olması temennisiyle, yönetici, öğretmen ve öğrencilerimize başarılar dilerim.

Kerem ALTUN
Ortaöğretim Genel Müdürü

TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları:

I. Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, Milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

GİRİŞ

Ritim Eğitimi ve Dans dersini daha açık ve anlaşılır bir hale getirmek için, öncelikle ritim ve dans kavramlarının ele alınarak incelenmesinde yarar vardır.

İnsanın doğumundan itibaren, kalp atışı ve nefes alıp vermesiyle ritim başlar. Çünkü, evrende her şey düzenli bir ahenk içerisindedir. Yani evrenin hareketi ritimdir. Ritim, hareketin sayılarla anlatımıdır. Bir sayı dilidir. (Morgül,2004).

Özkan'ın ifadesiyle ritim “hareketlerin akımıdır”(Özkan, 2006). Ritim konusunu daha müziksel ifade ile ele alarak değerlendiren Ergönül ise ritmi “Bir dizede, bir notada vurgu, uzunluk veya ses özelliklerini, durakların düzenli bir biçimde tekrarlanmasından doğan ses uygunluğu, tartım ve dizem” olarak tanımlamaktadır(Ergönül, 2006).

İnsanlar, küçük yaşlardan itibaren duydukları ritme el çırparak, dönerek, sıçrayarak çeşitli şekillerle eşlik ederler. Çünkü dans duyguların bedensel ifadesidir. İnsanlar tarih boyunca sevinçleri, hüznüleri, yaşamış oldukları coğrafi koşulları, doğa olaylarını ritmik hareketlerle ifade etmişler ve günümüze kadar taşımışlardır. Hamsinin çırpınısını horonda, dayanışmayı halayda, başkaldırıcı efelerde görmek mümkündür. Ancak dansın bir çok duygu ve düşünceyi içinde barındırması, geniş boyutları ile sürekli gelişim gösteren bir sanat dalı olması, onun farklı şekillerde tanımlanmasına da sebep olmuştur.

Dans; insanın yaratıcı düşünme gücünün, beden üzerinde motiflenerek sunulmasıdır.

Dans, insanın zihinsel tasarımlarının beden ve zihin koordinasyonu içerisinde müzik ile uyumlu olarak harekete dönüştürülmesidir.

Bir başka deyişle dans, klasizmin ve modernizmin sentezlenerek müzik eşliğinde doğaçlama hareketlerle sunulmasıdır.

Yukarıdaki tanımlara bakarak dansın, önemli bir kültür aktarım görevini üstlendiği de anlaşılmaktadır.

NEDEN RİTİM EĞİTİMİ VE DANS DERSİ?

Her çocuğun içinde hissettiği bir ritme fiziksel olarak cevap vermek için bir uyarıcı vardır. Fakat bu uyarıcının büyütülmesi, eğitilmesi ve organize edilmesi gerekmektedir (Dündar, 2003). İşte Ritim Eğitimi ve Dans Dersi öğrencilerin iç dünyalarında bulunan ritme cevap verme uyarıcısını düzenler ve bu uyarıcıyı eğiterek hareket ile ritim arasındaki uyumu sağlar.

PROGRAMIN TEMEL YAKLAŞIMI

Yüz yılımız bilgiyi üretme ve kullanma çağıdır. Bu durum aynı zamanda ülkelerin gelişmişlik düzeyinin de bir göstergesidir. Bilgiyi üretmenin eğitim yolu ile olacağı muhakkaktır. Bu çerçevede birey geçmiş birikimlerinin üzerine bu çağın teknolojisini de koyarak bilgiyi kendisi geliştirmektedir. Yapılandırmacı yaklaşım öğretimin merkezine öğrenciyi yerleştirip onu teknoloji ile

desteklemekte ve bilginin öğrencinin kendisi tarafından üretilmesini hedeflemektedir.

Cumhuriyetten günümüze Millî Eğitim Şûralarında sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde sürekli düzenlemeler yapılmış ve geliştirilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin önceki deneyimlerini dikkate alan bir yaklaşımdır. Böylece etkinlik merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alan, çevresiyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Bu yaklaşım öğrenci merkezli öğretimi sözde kalmaktan alıp, yaşama geçirmektedir. Öğretmen, öğrenci gruplarını bilgiyi bulup kullanma konusunda istekli hale getirir. Yapılandırmacı yaklaşım buluş yapmayı, yaratıcılığı ön planda tutmaktadır.

Bu anlayış doğrultusunda Ritim Eğitimi ve Dans Dersi Öğretim Programı;

1. Atatürk ilkelerine bağlı bireyler yetiştirmeyi ön planda tutar.
2. Bilgi, beceri ve değerlerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini amaç edinir.
3. Öğrencileri gözlemeye, araştırmaya, spor yapmaya ve derlemeye özendirir.
4. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
5. Ulusal kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
6. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
7. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
8. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
9. Oluşturulacak öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar.

PROGRAMIN YAPISI

Ritim Eğitimi ve Dans Dersi Öğretim Programı etkinlik tabanlı bir öğretim stratejisine dayalı ve yapısal olarak oluşturmacı (inşacı) yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu yaklaşıma göre öğrenciler uzak ya da yakın geçmişte çevresinde gözlediği ve bilgiye dönüştürdüğü veriler veya eğitim kurumunda edindiği bilgilerle bu derste elde edeceği verileri ve edineceği bilgileri birbiri ile ilişkilendirecek, böylelikle yepyeni bazı beceri ve değerlere ulaşacaktır.

Programda, genel amaçlar ve kazanımların yanı sıra bazı temel beceriler ve değerlerin verilmesi; öğrencilerin kazanımlar yoluyla bu beceri ve değerleri elde etmeleri amaçlanmıştır.

BECERİLER

1. Eleştirel düşünme becerisi
2. Yaratıcı düşünme becerisi
3. İletişim becerisi
4. Araştırma becerisi
5. Problem özme becerisi
6. Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi
7. Girişimcilik becerisi
8. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi
9. Ritim becerisi
10. Kinestetik beceri

DEğERLER

1. Dayanışma
2. Estetik
3. Sorumluluk
4. Yardımseverlik
5. Duyarlılık
6. Bilimsellik
7. Sağlıklı spor yapma alışkanlığı
8. Benimseyip sahiplenme
9. Hoşgörü
10. Farklılıklara saygı duyma
11. Temizlik

GENEL AMAÇLAR

Bu programı başarı ile tamamlayan ğrenci;

1. Günlük yaşamda hareketlerin bir ritim içerisinde geliştiğini fark eder.
2. Ritmin dandaki önemini kavrar.
3. Temel dans tekniklerini öğrenir.
4. Duyduğu ritimleri algılar.
5. Algıladığı ritmi, vücut dilini kullanarak hareketlerle ifade eder.
6. Salon danslarını öğrenir.
7. Türk halk danslarını kavrar
8. Milli kültürünü grup dinamiği içerisinde sergiler.
9. Dans etmekten zevk alır.

RİTİM EĞİTİMİ VE DANS DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA KULLANILAN SEMBOLLER

 Sınıf-okul içi etkinlik	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (çalışma kâğıdı doldurma, film izleme, görsel materyal okuma, grup çalışması, mektup yazma, sanal alan gezisi, yaratıcı drama, vb.) sınıf içinde yapılacağını gösterir.
 Okul dışı etkinlik	Bu sembol; ilgili etkinliklerin tümünün, bir kısmının ya da bazı aşamalarının ev, kütüphane ve konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarda yapılabileceğini, ilgili kaynak kişilerle yapılacak görüşmeleri gösterir.
 Uyarı	Bu sembol, ilgili üniteye verilecek beceri ve değer ifadelerini, işlenecek konuların sınırlarını, kullanılmasi önerilen araç-gereç ve dikkat edilmesi gereken noktaları gösterir.
 Ders içi ilişkilendirme	Bu sembol, ilgili üniteyle ilişkilendirilebilecek diğeri Ritim Eğitimi ve Dans Dersinin ünitelerinin adını, ilgili kazanımlarını ve konularını gösterir.
 Ölçme ve Değerlendirme	Bu sembol, eğitim öğretim sürecinde yapılabilecek değerlendirme etkinliklerini göstermektedir. Burada yazılan değerlendirme etkinliğı bir öneridir. Siz kılavuzda yer alan etkinliklerden öğrencilerin başarılarını en iyi ölçebileceğinizi düşündüğünüz başka yöntemleri de seçebilirsiniz.
 Sınırlamalar	Bu sembol, ilgili konunun hangi sınırlar içerisinde işleneceğini gösterir.
 Ders dışı ilişkilendirme	Bu sembol, ilgili konu ile ilişkilendirilebilecek diğeri dersleri gösterir.

RİTİM EĞİTİMİ VE DANS DERSİ DERS KİTABI FORMA SAYILARI

SINIF	A4
12	10 – 12

PROGRAMIN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Ritim Eğitimi ve Dans Dersi Öğretim Programı, Anayasamız ile Millî Eğitim Temel Kanunu hükümlerine uygun olarak hazırlanmıştır. Buna göre;

1. Ünitelerle ilgili kazanımlar, Ritim Eğitimi ve Dans Dersinin genel amaçlarına ulaşmayı sağlayacak şekilde belirlenmiştir.
2. Ünitelere ayrılacak süreler ve ünitelerin işleniş sırası; öğrenci seviyesine, ortama ve çevre etkenlerine göre zümre öğretmenlerince belirlenir.
3. Öğrenci düzeyi ve çevre etkenleri dikkate alınarak öğrenme-öğretme etkinliklerinde farklı ünitelerin birbirleriyle bağlantılı olan kazanımları birlikte ele alınabilecektir.
4. Öğrenme-öğretme etkinliklerinde öğrenci düzeyine, eğitim ortamına ve çevre etkenlerine göre öğrencileri aktif kılan öğrenme-öğretme yöntem, teknik ve stratejileri kullanılır.
5. Öğrenme-öğretme etkinliklerinde, kazanımların edinilmesine yardımcı olabilecek uygun görsel, işitsel ve basılı materyallerden yararlanır.
6. Öğretme ortamında, spor öğretimiyle öğrencilere kazandırılması amaçlanan; insana, düşünceye, hürriyete ve ahlâkî olana saygı öncelikle öğretmen yerine getirmelidir.
7. Öğrenme etkinlikleri/yaşantıları, öğrenciler için anlamlı ve önemli olmalıdır.
8. Öğrenme etkinlikleri/yaşantıları, öğrencilerin psiko-sosyal gelişmişlik düzeyine ayrıca bilişsel ve duyuşsal gelişim basamaklarına uygun olmalıdır.
9. Öğrenme etkinliklerinin desenlenmesinde, ayrıca yöntem ve tekniklerin seçiminde, öğrencilerin görüş ve önerileri değerlendirilmelidir.
10. Öğrenme, sonuçla birlikte sürece de yönelik olmalı ve öğrenci başarılarının değerlendirilmesinde, bireysel ayrılıklar ilkesinin etkin olduğu unutulmamalıdır.
11. Öğrenmede yalnızca bilgiyi aktarmak değil bilgiyi yeniden üretmek, yeni durumlara transfer etmek ve sentez yapmak temel amaç olarak alınmalıdır.
12. Öğrenme etkinlikleri, hem neyin ne kadar öğrenildiğini hem de nelerin neden öğrenilmediğini belirlemeye yönelik çok amaçlı bir anlayışla değerlendirilmelidir.
13. Etkinliklere öğrencilerin içsel varoluşları ve özgünlükleri ile katılım desteklenmelidir.
14. Öğrenme etkinliklerinin değerlendirilmesi, sadece öğrencilerin başarı düzeylerini sıralama ve sınıflamaya dönük bir anlayışla değil, öğrenme sürecinin psikolojik dinamikleri ile bireysel farklılıkları anlamaya ve değişik durumlara uyarlamaya yönelik etkinlikler dizisi olarak yapılandırılmalıdır.

15. Öğretmen, öğrenciye öğrenmeyi ve kendini şekillendirmeyi öğreten ipuçları vermelidir. Başka bir ifadeyle öğrenmeyi öğretmek, temel alınmalıdır.
16. Öğretmen, öğrenme etkinliklerinin desenlenmesi aşamasında, öğrencilerine uygun fırsatlar sağlayarak güdülemeli; uygulama ve değerlendirme aşamalarında ise pekiştireçler kullanarak öğrenmenin kalıcılığını artırmalı ve öğrenciye dönüt sağlamalıdır. Bu bağlamda her öğrencinin sürece katılarak haz duyması ve öğretim sonuçlarına ulaşmaktan dolayı doyum sağlaması, temel alınmalıdır.
17. Öğrenme; belli bir amaca yönelik olarak düzenlenmiş yaşantılar yoluyla edinilen bilişsel yeterlikleri, duyuşsal özellikler ve psiko-motor becerileri kapsar. Buna göre, öğrenme uygun yaşantı örnekleriyle desteklenerek bireyin duyu, düşünce ve hareketlerini bütünleştiren düzenli davranış örüntülerinin anlatımıdır. Bu sebeple etkili bir öğrenme etkinliği, öğrencilerin katılımını gözeterek bir anlayışla yapılandırılmalı, ayrıca onların beklenti ve gereksinimlerine dönük empatik bir duyarlılık içinde yönetilmelidir.
18. Öğrenme, sosyal ilişkiler bağlamında yaşam boyu süren bir etkileşim örüntüsüdür. Bu nedenle öğrenmenin belli bir mekân, zaman ya da program ile sınırlandırılmayacak nitelikte olan çok yönlü ve karmaşık doğası üzerinde, bireyin içgörü kazanması temel alınmalıdır. Böylece birey, sosyal ilişkiler içinde kendi yaşantılarını çözümleme bilinci geliştirerek yaşamını anlamlı etkinliklere yöneltebilir. Bu amaçla öğrencinin, olumlu bir benlik algısı ve kendilik bilinci geliştirmesi sağlanmalıdır.
19. Her insan, hayata etkin ve üretken bir biçimde katılarak kendini gerçekleştirmek ihtiyacındadır. Bu bağlamda insan doğası olumlu ve geliştirilebilir bir potansiyele sahiptir. Öğrenme-öğretme etkinliklerinde amaç, bireyin özerklik ve bütünlüğünü korumasını sağlayacak pekiştireçler sunarak kişisel ilgi ve beklentileri yönünde ilerlemesine yardımcı olmaktır. Bu nedenle öğrenciler, katı program yapıları içinde belli hedeflere mutlaka ulaşmak durumunda bırakılmamalı, bireysel özellik ve farklılıklarına saygı gösterilmelidir.
20. Öğrenme süreklilik ve birikimlilik özellikleri gösterir. Bu nedenle öğrenme etkinlikleri/yaşantıları özelden genele, basitten karmaşığa doğru akan, somuttan soyuta doğru gelişen ve kendi içinde bütünlük gösteren etkinlikler dizisi olarak tasarlanmalıdır.
21. Öğrenme, etkinliklerinin/yaşantılarının ilişkilendirilmesi için öğrenciye pozitif transfer yapma imkânı sağlanmalıdır. Bu amaçla öğrenci, önceki birikimlerinden

yararlanabileceği problem durumları ile karşı karşıya bırakılarak, yaparak, yaşayarak öğrenmesi ve bilgilerini yeni durumlara genellemesi için güdülenmelidir.

- 22.** Öğrenme süreci, öğrenciler arasında yarışma ve rekabet gibi yıkıcı duyguları körükleyen bir anlayışla değil, paylaşma, iş birliği ve dayanışma gibi insanî bir atmosfer içinde yönetilmelidir. Bu bağlamda sınıfta demokratik bir öğrenme ortamı sağlanmalı ve öğrenciye her durumda kendini ifade edebilmesi için gerekli duygusal destek verilmelidir. Öğretmenin koşulsuz sevgi ve güven veren kişiliği, öğrencinin kendini olumlu hedeflere yöneltmesinin güvencesidir. Bu yüzden öğretmen, öğrencileri çalışkan, tembel gibi kategorik ve önyargılı bakış açılarıyla değerlendirmemeli, her bireyin kendi özgünlüğü içinde, eşsiz ve biricik olduğunu kabul etmelidir.
- 23.** Öğrenme-öğretme sürecinde sunulan pekiştireçler ile ipuçları, öğrencinin fiziksel, toplumsal ve psikolojik sağlığını koruyucu ve geliştirici nitelikte olmalıdır. Öte yandan doğru zaman ve içerikte sunulması gereken ipuçlarının, öğrencinin sosyal-kültürel ortamına ve bireysel özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmelidir.

ÜNİTE I	ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
TEMEL RİTİM EĞİTİMİ	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ritmi tanıır. 2. Ritmi algılar. 3. Ritmi dikkatle dinler 4. Ritmi, günlük hayattan örneklerle açıklar. 5. Ritim kalıplarını tanıır. 6. Ritmin süre değerlerini açıklar. 	<p>🎵 “Ritim Nedir” Öğrenciler önceden yapmış oldukları araştırmaları (internet, CD, kütüphane... vs.) sınıfta sunar (1. kazanım).</p> <p>🎨 “Ritmi Bul ” Öğrenciler iki guruba ayrılır. Birinci grup sınıfta bulunan materyalleri (masa, kalem... vs.) ya da ellerini kullanarak ritim verir. İkinci grubun da verilen ritmi algılar (2 ve 3. kazanımlar).</p> <p>🎵 + 🎨 “Hayatımızdaki Ritimler” Günlük hayattaki ritmik olayları (Herhangi bir doğa olayı, insan hareketi, suyun damlaması, kalp atışı vs.) seçerek sınıfta sunum yapar (4. kazanım).</p> <p>🎨 “Sayılar ve Ritim” Öğrenciler çeyrek, yarım ve tam vuruştan oluşan ritim kalıplarını içeren (A-na-do-lu çeyrek nota, iz-mir yarım nota- Van tam nota) egzersizler yapılır (5. kazanım).</p> <p>🎨 “Ritim ve Vuruşlar” Öğrenciler küçük guruplara ayrılır 4 vuruşlu 2 şer ölçü, 4 vuruşlu 3’er ölçü, 4 vuruşlu 4’er ölçü çalışmaları yapılır (6. kazanım).</p>	<p>[!] Bu ünite de verilecek beceriler: Ritmi algılama becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, araştırma becerisi, problem çözme becerisi, ritim vurma becerisi, ritim tutma becerisi, ritme uygun hareket etme becerisi, kulak duyarlılığı becerisi.</p> <p>[!] Bu ünite de verilecek değerler: Sorumluluk,</p> <p>[!] Bu ünite Müzik Dersi ile ilişkilendirilir.</p>

	<ol style="list-style-type: none">7. Verilen ritme göre hareket eder.8. Ritme uygun vücudunu hazırlar.9. Öğretmeni ile birlikte ritme uygun hareket eder.10. Kendi kendine ritme uygun hareket eder.11. Hareketi ritme uygun hale getirir.12. İstenilen süre içerisinde hareketi yapar.13. Kendince ritme uygun hareket eder.	<p> “Ritme Uygun Hareket Edelim”</p> <p>Öğrenci öğretmeni ile birlikte ritme uygun hareket eder, daha sonraları verilen ritme uygun olarak hareketi kendi kendine istenilen sürede yapar. Öğrenciler iki gruba ayrılır, grubun birisi ritim verir, diğer grup bu ritme uygun vücudunu şekillendirerek hareket eder (7, 8, 9, 10, 11, 12 ve 13. kazanımlar).</p>	<p> Ölçme ve Değerlendirme:</p> <p>Bu ünite; Öğrenci öz değerlendirme formu, akran değerlendirme formu, öğrenci gözlem formu, öğrenci etkinliklerini değerlendirme formu, kavram haritalarını değerlendirme formu, proje değerlendirme formu, portfolyo ürün değerlendirme formu, sözlü sunum dereceleme ölçeği, proje sunum değerlendirme ölçeği, araştırma kağıdı değerlendirme ölçeği, tutum ölçeği, ritim ölçeği, ritme uygun hareket ölçeği ile ölçme ve değerlendirme yapılabilir.</p>
--	---	---	---

ÜNİTE II	ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
TEMEL DANS TEKNİKLERİ	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dans kavramını açıklar. 2. Dansın tarihi gelişimini özetler. 3. Doğru duruş (postür) kurallarını tanır. 4. Doğru vücut duruşunu gösterir. 5. Temel dans tekniklerini tanır. 6. Öğretmeni ile birlikte temel dans tekniklerini uygular 7. Temel dans tekniklerini kendi kendine yapar. 8. İstenilen nitelikte hareketi yapar. 	<p> + “Dans Nedir” Öğrenciler dansın tanımı, tarihçesi, önemi ile ilgili yaptıkları araştırmaları slâyt ile sınıfta sunarlar (1 ve 2. kazanımlar).</p> <p> “Notrdam’ın Kamburu” Öğrencilere hatalı ve doğru duruş resimlerle gösterilir. Öğrencilerden resimler üzerinde tartışmaları istenir (3 ve 4. kazanımlar).</p> <p> “Dansa İlk Adım” Öğretmen temel dans tekniklerini (dans yürüyüşü, sıçrama, atlama, denge, dönüşler, galop vs.) cd, resim ve kendi yaparak görselleştirir. Öğrenciler bu hareketleri uygular, yanlış hareketler öğretmenin rehberliğinde düzeltilir (5, 6, 7, 8. kazanımlar).</p>	<p>[!] Bu üniteye verilecek beceriler: Bilgi teknolojilerini kullanma, araştırma, girişimcilik, yaratıcı düşünme, iletişim, hareket, estetik becerisi.</p> <p>[!] Bu üniteye verilecek değerler: Dayanışma, sorumluluk, işbirliği.</p>

	<p>9. Yaratıcılık becerisini kullanarak ritme uygun kareografi oluşturur.</p> <p>10. Hazırladığı kareografiyi öğretmenin rehberliğinde uygular</p> <p>11. Hazırladığı kareografiyi kendi kendine uygular</p> <p>12. Kendi kendine istenilen sürede dans hareketlerini kareografiye uygun hale getirir.</p>	<p> “Müzik, Dans ve Ben”</p> <p>Öğrencilere müzikler dinletilerek, müziğe göre güçlü vuruş ritimleriyle el çırpmaları ve ya ayakla tempo (baş, gövde, kol ve bacak) tutmaları ve yaratıcılık becerilerini kullanarak ritme uygun kareografi oluşturmaları, hazırlanan bu kareografiyi öğretmeni ile birlikte uygulaması ve kendi kendine istenilen sürede yapması istenir (9, 10, 11 ve 12. kazanımlar).</p>	<p> Ölçme ve Değerlendirme:</p> <p>Öğrenci öz değerlendirme formu, akran değerlendirme formu, öğrenci gözlem formu öğrenci etkinliklerini değerlendirme formu, kavram haritalarını değerlendirme formu, proje değerlendirme formu, portfolyo ürün değerlendirme formu, sözlü sunum dereceleme ölçeği, proje sunum değerlendirme ölçeği, araştırma kağıdı değerlendirme ölçeği, hata izleme çizelgesi, kazanım izleme çizelgesi ile ölçme ve değerlendirme yapılabilir.</p>
--	--	---	--

ÜNİTE III	ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÇAĞDAŞ SALON DANSLARI VE GELENEKSEL TÜRK HALK DANSLARIMIZ	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Atatürk'ün çağdaş danslara bakış açısını açıklar. 2. Çağdaş salon danslarını (vals, salsa, tango, ça-ça-ça, Flâmenko vb.) tanıır. 3. Çağdaş salon danslarına uygun teknikleri tanıır. 4. Çağdaş salon danslarına uygun teknikleri öğretmen rehberliğinde uygular. 5. Çağdaş salon danslarına uygun teknikleri kendi kendine uygular. 6. Çağdaş salon danslarını orijinal karakterlerine uygun olarak istenilen sürede yapar. 7. Yaratıcılık becerilerini kullanarak, sanatsal (artistik) hareketleri yapar. 8. Atatürk'ün Türk halk danslarına bakış açısını açıklar. 	<p>🏠 + 🏠 “Atatürk ve Dans” Öğrenciler Atatürk'ün çağdaş danslara bakış açısını çeşitli kaynaklardan araştırır. Atatürk'ün balolarda hangi dansları yaptığını araştırır. Atatürk'ün yaptığı danslarla ilgili fotoğrafları toplar. Atatürk'ün çağdaşlaşma ile dans ilişkisini araştırır (1. kazanım).</p> <p>🏠 + 🏠 “Çağdaş Salon Danslarını Tanıyalım” Öğrenciler salon dansları ile ilgili bilgileri ve çağdaş salon danslarına uygun teknikleri araştırır, elde ettiği bilgileri arkadaşlarına sunar (2 ve 3. kazanım)</p> <p>🏠 “Çağdaş Salon Danslarını Yapalım” Öğrenciler guruplara ayrılarak tercih ettikleri çağdaş salon danslarından en az birini müzik eşliğinde ve öğretmenin rehberliğinde uygularlar ve öğrenciler, orijinal karakterlerine uygun, yaratıcılık becerilerini kullanarak, çağdaş salon danslarını istenilen sürede kendi kendilerine yaparlar (4, 5, 6 ve 7. kazanımlar).</p> <p>🏠 + 🏠 “Atatürk ve Anadolu Halk Danslarımız” Atatürk'ün Türk Halk Danslarına bakış açısını araştırır. Atatürk'e göre Türk Halk Dansları ile milli kültür arasındaki ilişkiyi araştırır ve sınıfa sunar (8. kazanım).</p>	<p>[!]Bu ünite de verilecek beceriler: Araştırma becerisi, yaratıcı düşünme becerisi, iletişim becerisi, girişimcilik becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, alet kullanma becerisi.</p> <p>[!] Bu ünite de verilecek değerler: Estetik, yardım severlik, dayanışma, sorumluluk, hoşgörü, geleneksel ve milli değerlere sahip çıkma</p>

	<ol style="list-style-type: none">9. Türk halk danslarını tanıır.10. Türk halk danslarını tür özelliklerine göre halk oyunlarını sınıflandırır.11. Türk halk danslarına uygun teknikleri tanıır12. Türk halk danslarına uygun teknikleri öğretmenin rehberliğinde yapar.13. Türk halk danslarına uygun teknikleri kendi kendine uygular.14. Türk halk danslarını orijinal karakterlerine uygun olarak istenilen sürede yapar.15. Yaratıcılık becerilerini kullanarak seçtiği yöre oyununu modernize eder.	<p> + “Anadolu’nun Ayak Sesleri” Öğrenciler Türk Halk Dansları ile ilgili çeşitli kaynaklardan bilgiler toplarlar, edindikleri bu bilgilerle Türk Halk Danslarını tür özelliklerine göre sınıflandırır, uygun teknikleri araştırır ve sınıfta (cd, slâyt, resim... vs. ile) sunum yaparlar (9, 10 ve 11. kazanımlar).</p> <p> “Kültürümüz ve Danslarımız” Öğrenciler guruplara ayrılarak tercih ettikleri Türk Halk Danslarından en az birini müzik eşliğinde ve öğretmenin rehberliğinde uygularlar ve öğrenciler, orijinal karakterlerine uygun, yaratıcılık becerilerini kullanarak, Türk Halk Danslarını istenilen sürede kendi kendilerine yaparlar, Türk Halk Danslarını modernize ederler (12, 13, 14 ve 15. kazanımlar).</p>	<p>[!]Ölçme ve Değerlendirme: Öğrenci öz değerlendirme formu, akran değerlendirme formu, öğrenci gözlem formu öğrenci etkinliklerini değerlendirme formu, kavram haritalarını değerlendirme formu, proje değerlendirme formu, portfolyo ürün değerlendirme formu, sözlü sunum dereceleme ölçeği, proje sunum değerlendirme ölçeği, araştırma kâğıdı değerlendirme ölçeği, tutum ölçeği, hata değerlendirme ölçeği ile değerlendirme yapılabilir</p>
--	---	--	--

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Değerlendirme, öğrenme ve öğretmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, eğitimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı, sistematik bir süreçtir. Diğer bir ifadeyle değerlendirme, öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biridir.

Ritim Eğitimi ve Dans Dersi Öğretim Programı'nda yapılandırıcı anlayışa paralel olarak öğrenme ve öğretme stratejilerinin öğretmen merkezli bir yapıdan öğrenci merkezli alana doğru kaydığı da dikkate alınırsa değerlendirme ile ilgili anlayışın da bu değişime uygun biçimde yapılandırılması gerekir. Bu nedenle geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin yanı sıra öğrenen merkezli ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin ağırlıklı olarak kullanılması önemlidir.

Alternatif ölçme ve değerlendirme, tek bir doğru cevabı olan çoktan seçmeli testlerin de içinde bulunduğu geleneksel değerlendirme dairesinin dışında kalan tüm değerlendirmeleri kapsar. Geleneksel ölçme ve değerlendirmeye göre daha gerçekçi ve öğrenci merkezlidir. Sadece öğrenme ürünü değil, öğrenme süreçleri de değerlendirilir. Değerlendirmedeki bu değişiklikler birçok açıdan öğrencilerin öğrenme konusunda sorumluluk sahibi olmasını ve öğrendikleriyle gurur duymasını sağlar.

Performans değerlendirme ve öğrenci ürün dosyaları başta olmak üzere alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin çoğunda puanlama amacı ile dereceleme ölçekleri kullanılır.

Alternatif ölçme değerlendirme tekniklerini uygularken bazı hususlara dikkat etmek gerekir. Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz: Alternatif teknikler daha öznelidir. Yani, değerlendiren kişinin, öğrencinin sunduğu esere (yazı, proje, poster, vs.) bakarken ne aradığı ve ne ölçüde gördüğü önemlidir. Tıpkı bir sanat eserinin değerlendirilmesi gibi öğrencilerin öğrendiklerini göstermek amacıyla ortaya koyduğu eserler de farklı bakış açılarından farklı değerlendirilebilir. Bir anlama birliği sağlamak için öğrencilere en başta eserlerinin hangi ölçütlere göre değerlendirileceğinin bir dereceleme ölçeği vasıtası ile bildirilmesi gerekir. Bu dereceleme ölçekleri hazırlanırken amaç her öğrenciyi tıpa tıp aynı eserler üretmeye zorlamak değil, tam aksine onların özgün düşünce üretme yeteneklerini bastırmadan öğrenme ve öğretme amaçlarına uygun süreçleri yaşayarak ve uygulayarak kendilerini en iyi şekilde ifade etmelerine ve değerlendirmecilerin de esere daha nesnel yaklaşabilmelerine zemin hazırlamaktır. Bundan dolayı bu programın uygulanmasında başarıya ulaşılabilmesi için dereceleme ölçeklerinin her bir değerlendirme etkinliği için öğrenci ve/veya velileri ile zamanı geldiğinde paylaşılacak tarzda oluşturulması şarttır.

Yukarıdaki tabloda verilen alternatif ölçme-değerlendirme tekniklerinden bazıları ile ilgili kısa bilgiler aşağıda verilmiştir.

Performans Değerlendirmesi

Genel anlamda performans değerlendirme, öğrencilerin bilgi ve becerilerini sergileyen bir ürün veya çözüm oluşturmasını gerektiren bir alternatif değerlendirme biçimidir. Son ürün kadar sürecin de değerlendirilmesine odaklanan performans değerlendirme, öğrencinin günlük hayattaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanacağını göstermesini ister. Performans değerlendirme sayesinde öğrenciler, sınav

saatleriyle sınırlandırmaksızın geniş bir zaman diliminde çalışma ve tekrar yapma, oluşturulan ölçütlere göre kendi yeterlik derecelerini ortaya koyma olanaklarına sahip olabilirler.

Öğrenci Ürün Dosyası

En genel anlamı ile öğrencilerin dönem veya yıl boyunca yaptıkları çalışmaların belli standartlara göre organize edilmiş bir koleksiyonu olan ürün seçki dosyaları, öğrencinin bir veya birden fazla konu alanında yaptığı çalışmaların sistematik, amaçlı ve anlamlı bir koleksiyonu olarak tanımlanabilir. Kullanım amacına göre içeriği de değişen öğrenci ürün dosyaları; sergileme, çalışma ve değerlendirme amaçlı kullanılabilir. Değerlendirme amaçlı öğrenci ürün dosyalarında tüm maddeler puanlanır, sıralanır ve değerlendirilir. Öğretmen, gerekirse bu dosyaları değerlendirme amaçlı olarak saklayabilir.

Öğrenci Ürün Dosyası Neler İçerir?

- Öğretmen tarafından hazırlanan rehber (öğrencilerin gelişim dosyasının ne olduğunu anlamalarına, kendi gelişim dosyaları için neler yapmaları gerektiğini anlamalarını kavrar.)
- Öğrencilerin yazılmış ödevleri (taslak ya da bitmiş parçaları)
- Araştırmalar, problemler ve stratejiler
- Diyagramlar, fotoğraflar, resimler
- Videotapeler ve audiotapeler
- Grup ödevleri ve projeler
- Öğretmen anekdotları
- Kelime geliştirme
- Öğretmen kontrol listeleri
- Öğrencilerin zorlukla tekrar yapmak istediği ödevler
- Özel ödevlerin içinden seçtiği örnekler

Kavram Haritalarını Değerlendirme

Bilginin daha uzun süre hatırlanması ve daha verimli bir şekilde kullanılabilmesi için grafiklerle temsil edilmesi yöntemidir.

Kavram haritaları; konuların öğretimi, öğrenmeyi kolaylaştırma, konuyu özetleme, yanlış anlamaları tespit etme, anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirme ve değerlendirme yapmak amacıyla kullanılabilir.

- Kavram Haritalarını Değerlendirmek İçin Kullanılabilecek Ölçütler
- Kavramların uygun şekilde nitelendirilmesi
- kavramlar en fazla üç sözcükle temsil edilmelidir.
- Kavramların yerleşimi genelden özele doğru hiyerarşik olarak sıralanmalıdır.
- Bağlama sözcüklerinin uygun şekilde nitelendirilmesi
- Haritada kavramlarla bağlantılar arasındaki ayırım belirgin olmalıdır.
- İki kavram arasındaki bağlantılar anlamlı olmalıdır.
- İlişkiyi doğru şekilde temsil etmelidir.
- Kavramların çapraz bağlanması
- En iyi haritalar, kavramlar arasındaki çapraz bağlantıları yeterli ölçüde gösterenlerdir.
- Çapraz bağlantılar, öğrencinin, birbirine bağlı çok sayıda düşünceyi bildiğini gösterir.

Projeler

Projeler, öğrencilere bireysel ya da grup içindeki önemli görevlerinde sık sık fırsatlar sunar. Projeler puanlama standartları ve ayrıntılı yönergeler gerektirir. Ayrıca öğretmen ve öğrencilere önemli sorumluluklar yükler.

Öğrencinin Sınıf İçi Etkinliklerini Gözlem Formu İle Değerlendirme

Çıktılarının görülebildiği bazı alanlarda bu yöntem oldukça önemlidir. Uygulamada hız ve zaman önemlidir. Gözlemler, öğrenciler hakkında doğru ve çabuk bilgiler sağlar. Öğretmen öğrencilerin:

- Soru ve önerilerine verilen cevaplarını,
- Tarihsel olaylar, kişiler, hareketlerle ilgili sınıf içi tartışmalarda katılımlarını,
- Grup çalışmalarında ve tartışmalarında katılımlarını,
- Öğretmenin, öğrenmeyle ilgili yaptığı görevler ve materyallere öğrencinin gösterdiği tepkiyi,
- Tarihsel kanıtları kullanma yollarını gözlemler.

Aşağıdakiler öğretmenlere gözlem yapmada kolaylık sağlayacaktır.

1. Ölçütleri koyarken bütün öğrenciler için aynı standartları kullanınız.
2. Her öğrenciyi birkaç kez gözlemleyiniz.
3. Her öğrenciyi değişik durumlarda ve farklı günlerde gözlemleyiniz.
4. Her öğrenciyi değişik özellikler, beceriler ve davranışlara göre değerlendiriniz.
5. Yapılan gözlem için değerlendirmeyi mümkün olduğu kadar gözlemlediğiniz zaman kaydediniz.

Dereceleme Ölçekleri (Rubric)

Dereceleme ölçekleri, performansı tanımlayan kriterleri içeren puanlama rehberidir. Herhangi bir çalışmanın puanlanması için geliştirilmiş ölçütleri içeren bir araçtır. En faydalı dereceleme ölçekleri, kendi yaptıklarınızdır. Performansın değişen boyutlarını dikkate alarak puanlama yapmak amacı ile kullanılan dereceleme ölçekleri, öğrencinin bir kavrama ilişkin bilgisini ortaya koyması veya bir ödevi yapmasına ilişkin olarak yeterlilik düzeyini belirlemeye yönelik bir sistemdir. Öğrencilerin performanslarını tanımlayan sınırları iyi çizilmiş belli sayıdaki kategorileri taşıyan puanlama yönergelerinin bütüncül (holistik) ve analitik (tahlilî) olmak üzere iki biçimi vardır. Bütüncül dereceleme ölçekleri öğretmenin genel süreci veya ürünü bir bütün olarak parçalarını dikkate almadan puanlamasını, analitik dereceleme ölçekleri ise önce performans veya ürünün parçalarını ayrı ayrı puanlamasını sonra da bu kısmî puanları toplayarak toplam puanı hesaplamasını gerektirir.

Sergileme

Bu yöntem öğrencilerin özgünlüklerini ve sanatsal çalışmalarını sergileyebilecekleri kullanışlı bir yöntemdir. Kontrol listeleri ya da dereceleme ölçekleri kullanılarak bu tür çalışmalar değerlendirilebilir.

Sözlü Sunum

Sözlü sunum, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri hakkında bilgi sağlar. Kontrol listeleri, dereceleme ölçekleri ya da akran değerlendirme ölçekleri ile değerlendirme yapılabilir. Sözlü sunumlar öğrencilerin, hatırlama, kavrama ve hitap düzeyleri hakkında bilgi toplamak için uygun araçlardır. Aynı zamanda problem çözme becerileri de bu yöntemle ölçülebilir.

Öz Değerlendirme

Belli bir konuda bireyin kendi kendisini değerlendirmesine öz değerlendirme denir. Öz değerlendirme, bireyin kendi yeteneklerini kendilerinin keşfetmelerine yardımcı bir yaklaşımdır. Öz değerlendirme öğrencilerin okulda yaptıkları çalışmalarını, nasıl düşündüğünü ve nasıl yaptığını değerlendirmelerini gerektirir. Kendini değerlendirme, öğrencilerin kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanımlarına yardım eder. Performansının düzeyi hakkında karar vermek için kişisel ya da kişiler arası kriter koymada öğrencilere fırsatlar sunar. Kendini değerlendirmeye öğrencinin motivasyonunun yükselmesine fırsat verir. Öğrencilerin değişik durumlarda davranışlarını kontrol altına almalarını sağlar.

Tutum Ölçekleri

Tutum, bireylerin belli bir kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluşluk hali veya eğilimdir. Tutum bir bireye atfedilen bir eğilimdir. Gözlenebilen, ortaya konan davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir.

Tutumların ölçülmesinde en çok kullanılan yöntem Likert ölçeğidir. Likert tipi ölçeklerle, ölçülmek istenen tutumla ilgili çok sayıda olumlu ve olumsuz ifade yazılır. Bu ifadeler için, “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” biçiminde tepkide bulunulur. Böylece her cevaplayıcı, ölçekteki her ifadenin kapsadığı tutum objesine katılma/katılmama derecesini bildirmiş olur.

DEĞERLENDİRME ÖRNEK FORMLARI

Öğretmen değerlendirmeyi, ölçme ve değerlendirme formlarındaki ölçütlere göre yapar. Öğretmen, etkinliğin içeriğine uygun olarak formdaki ölçütlerde çıkarmalar ve eklemeler yapabilir.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form kendinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı en doğru yansıtan seçeneğe (x) işareti koyunuz.

Öğrencinin;
Adı ve Soyadı:
Sınıfı :
No :

ÖĞRENCİLERİN DEĞERLENDİRECEĞİ DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Başkalarının anlattıklarını ve önerilerini dinledim.			
2. Yönergeyi izledim.			
3. Arkadaşlarımı incitmeden teşvik ettim.			
4. Ödevlerimi tamamladım.			
5. Anlamadığım yerlerde sorular sordum.			
6. Grup arkadaşlarıma çalışmalarında destek oldum.			
7. Çalışmalarım sırasında zamanımı akıllıca kullandım.			
8. Çalışmalarım sırasında değişik materyaller kullandım.			

9. Bu etkinlikten neler öğrendim?

.....
.....
.....

10. Bu etkinlik sırasında grubumdaki arkadaşlarıma nasıl yardım ettim?

.....
.....
.....

11. Bu etkinlik sırasında en iyi yaptığım şeyler:

RİTİM EĞİTİMİ VE DANS DERSİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

EK:1

Bu form okul ve okul çalışanlarıyla ilgili duygu ve düşüncelerinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

'Bunu çok iyi yapabiliyorum.

'Bunu kısmen yapabiliyorum.

'Bunu yapamıyorum."

yüz ifadelerinden birini (X) işareti koyarak işaretleyiniz.

Adı Soyadı

Numarası

KAZANIM İLE İLGİLİ İFADELER		Her Zaman 3	Bazen 2	Hiçbir Zaman 1
1	Ritmi algılar.			
2	Kendince ritme uygun hareket eder.			
3	Ritmi tanır.			
4	Ritmi, günlük hayattan örneklerle açıklar.			
5	Ritim kalıplarını tanır.			
6	Ritmin süre değerlerini açıklar.			

İki kez veya bir kez işaretlediyseniz bu davranışlarınızı gözden geçirmeniz

gerekmektedir.

GRUP DEĞERLENDİRME FORMU 1

Grubun Adı:

Sınıfı:

Yönerge: Aşağıdaki her bir ölçütün ne düzeyde yeterli olduğunu göz önüne alarak grubu değerlendiriniz.

BECERİLER	DERECELER				
	1- Hiçbir zaman	2- Nadiren	3-Bazen	4- Sıklıkla	5- Her zaman
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaşır.					
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinlerler.					
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol alır.					
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine ve çabalarına saygı gösterir.					
Grubun her üyesi birbirleriyle etkileşim içerisinde tartışır.					
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletir.					
Grup üyeleri bireysel sorumluluklarını yerine getirir.					
Grup üyeleri bilgilerini diğerleriyle tartışır.					
Grup üyeleri birbirlerine güvenir.					
Grup üyeleri birbirlerini cesaretlendirir.					
Grup üyeleri söz hakkının adil bir biçimde paylaşılmasına özen gösterirler.					
Grupta birbiriyle çatışan görüşler olduğunda, gruptakiler bunları tartışmaya açarlar.					
Çalıştıkları konuda, grup üyeleri ortak bir görüş oluşturur.					
Grup üyelerinin birlikte çalışmaktan hoşlanır.					
TOPLAM					

YORUMLAR :

.....

GRUP ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun Adı:

Gruptaki öğrencilerin Adları:

Açıklama: Aşağıdaki tabloda grubunuzu en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyunuz.

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Araştırma planı yaptık.			
2. Görev dağılımı yaptık.			
3. Araştırmada çeşitli kaynaklardan yararlandık			
4. Etkinlikleri birlikte hazırladık.			
5. Görüşlerimizi rahatlıkla söyledik.			
6. Grupta uyum içinde çalıştık.			
7. Birbirimizin görüşlerini ve önerilerini dinledik.			
8. Grupta birbirimize güvenerek çalıştık.			
9. Grupta birbirimizi takdir ettik.			
10. Çalışmalarımız sırasında birbirimizi cesaretlendirdik.			
11. Sorumluluklarımızı tam anlamıyla yerine getirdik.			
12. Çalışmalarımızı etkin bir biçimde sunduk.			
TOPLAM			

Aşağıdakileri grubunuza göre cevaplayınız.

1. Çalışmalar sırasında karşılaştığımız en büyük problem

.....
.....
.....

2. Problem nereden kaynaklanıyordu?

.....
.....
.....

3. Grubumuzun en iyi olduğu alan

.....
.....
.....

4. Grup olarak daha iyi olabilirdik. Fakat

.....
.....
.....

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Açıklama: Bu form, etkinlik süresince öğrencilerin, yapılan çalışmalara katılma düzeylerini gözlemeniz amacıyla hazırlanmıştır.

Ünite Adı:
Sınıfı :

Adı – Soyadı:
Öğrenci no:

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
	1	2	3	4	5
I. DERSE HAZIRLIK					
1. Bilgi kaynaklarına nasıl ulaşacağını bilir.					
2. Ulaştığı kaynaklardan etkin bir biçimde yararlanır.					
3. Derse değişik yardımcı kaynaklarla gelir.					
4. Derse hazırlıklı gelir.					
Toplam					
II. ETKİNLİKLERE KATILMA					
1. Konu ile ilgili görüşlerini çekinmeksizin ifade eder.					
2. Görüşü sorulduğunda söyler.					
3. Yeni ve özgün sorular sorar.					
4. Belirttiği görüşler ve verdiği örnekler özgündür.					
5. Dersi iyi dinlediği izlenimi veren sorular sorar.					
Toplam					
III. İNCELEME – ARAŞTIRMA – GÖZLEM					
1. Bilgi toplamak için çeşitli kaynaklara başvurur.					
2. Kendisine verilen kaynaklarla yetinmeyip başka kaynaklar araştırır.					
3. İnceleme ve araştırma ödevlerini özenerek yapar.					
4. Gözlemlerini dikkatli bir şekilde yapar.					
5. Gözlemleri sonucunda mantıksal çıkarımlarda bulunur.					
6. Araştırma ve inceleme sonucunda genellemeler yapar.					
Toplam					
IV. BİLİMSEL YÖNTEM					
1. Bilinenlerden bilinmeyeni kestirir.					

2. Verileri çizelgelere ve grafiklere dönüştürür.					
3. Yönteme uygun deney yapar.					
4. Deney sonuçlarını doğru yorumlar.					
5. Deneye uygun rapor yazar.					
6. Deneyin sonucunu sunar.					
7. Araştırma inceleme ve deney sonuçlarından genellemelere ulaşır.					
Toplam					
GENEL TOPLAM					

PROJE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Projenin Adı:
Öğrencinin;
Adı ve soyadı:
Sınıfı:
No:

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Kötü	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1	2	3	4	5
I. PROJE HAZIRLAMA SÜRECİ					
Projenin amacını belirleme					
Projeye uygun çalışma planı yapma					
Grup içinde görev dağılımı yapma					
İhtiyaçları belirleme					
Farklı kaynaklardan bilgi toplama					
Projeyi plana göre gerçekleştirme					
TOPLAM					
II. PROJENİN İÇERİĞİ					
Türkçeyi doğru ve düzgün yazma					
Doğru bilgileri kullanma					
Toplanan bilgilerin analiz etme					
Toplanan bilgileri düzenleme					
Elde edilen bilgilerden çıkarımda bulunma					
Kritik düşünme becerisini gösterme					
Yaratıcılık yeteneğini kullanma					
TOPLAM					
III. SUNU YAPMA					
Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma					
Sorulara cevap verebilme					
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma					
Sunuyu hedefe yönelik materyalle destekleme					
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma					
Verilen sürede sunuyu yapma					
Sunum sırasındaki öz güvene sahip olma					
Severek sunu yapma					
TOPLAM					
GENEL TOPLAM					

Öğretmenin yorumu:

.....
.....

I.	PROJE SUNUMU DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	Çok İyi	Orta	Zayıf
1	Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma			
2	Sorulara cevap verebilme			
3	Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma			
4	Sunuyu hedefe yönelik materyalle destekleme			
5	Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma			
6	Verilen sürede sunuyu yapma			
7	Sunum sırasında öz güvene sahip olma			
8	Severek sunu yapma			
TOPLAM				

PROJE DEĞERLENDİRME BÖLÜMLERİ	PUAN
I.PROJEYİ HAZIRLAMA SÜRECİ	
II.PROJENİN İÇERİĞİ	
III.SUNU YAPMA	
GENEL TOPLAM	

YORUMLAR VE ÖNERİLER:.....

.....

.....

- * **Gruplara proje çalışması yaptırmadan önce proje değerlendirme ölçütleri hakkında öğrencileri bilgilendiriniz.**
Projeyi değerlendirirken yukarıdaki değerlendirme formlarını kullanınız.

ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI(PORTFOLYO) DEĞERLENDİRME FORMU 1

Öğrencinin
Adı Soyadı
Sınıfı

TARİH.....

Yönerge: Aşağıdaki her bir ölçütün ne düzeyde olduğunu göz önüne alarak dosyayı değerlendiriniz

ÖLÇÜTLER		DERECELER		
		Çok İyi 3	Orta 2	Zayıf 1
1	Çalışmaların tam olması			
2	Çalışmalarda çeşitlilik			
3	Toplam çalışmalardan yeterli miktarda içirme			
4	Çalışmaların amaçları karşılması			
5	çalışmaların amaca uygunluğu			
6	Çalışmaların doğruluğu			
7	Dosyanın düzenliliği			
8	Harcanan çabaları gösterme			
9	Kaliteyi gösterme			
10	Yaratıcılığı gösterme			
11	Çalışmaların seçiminde risk alma			
12	Öğrencinin gelişimini gösterme			
13	Kendini değerlendirme			
14				
15				

YORUMLAR / ÖNERİLER :

ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI (PORTFOLYO) DEĞERLENDİRME FORMU 2

Öğrencinin Adı ve soyadı:.....

Sınıf:.....

Yönerge: Aşağıdaki her bir ölçütün ne düzeyde yeterli olduğunu göz önüne alarak dosyayı değerlendiriniz.

ÖLÇÜTLER	Dereceler				
	1	2	3	4	5
1. Çalışmaların tam olması					
2. Çalışmalardaki çeşitlilik					
3. Çalışmaların amaca uygunluğu					
4. Çalışmaların doğruluğu					
5. Dosyanın düzenliliği					
6. Harcanan çabaları gösterme					
7. Yaratıcılığı gösterme					
8. Çalışmaların seçiminde risk alma					
9. Öğrencinin gelişimini gösterme					
10. Kendini değerlendirme					

YORUMLAR / ÖNERİLER:

.....

.....

.....

.....

Öğrencinin;
Adı ve Soyadı:

Tarih:

ÜRÜN DOSYAMIN İÇİNDEKİLER

Çalışmalarım

1.
.....
.....
2.
.....
.....
3.
.....
.....
4.
.....
.....
5.
.....
.....
6.
.....
.....
7.
.....
.....
8.
.....
.....
9.
.....
.....

Bu çalışmayı neden sakladım?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Öğrencinin;
Adı ve soyadı:

Tarih

RİTİM EĞİTİMİ VE DANS DERSİ ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI

Başlık

.....

Neden bu çalışmayı sakladım?

.....
.....
.....

Bu çalışmayı neden arkadaşlarımla paylaştım?

.....
.....
.....

Öğrendiklerim hakkında gösterebileceklerim nelerdir?

.....
.....
.....

Eğer bu çalışmayı tekrar yapsaydım, şu şekilde yapardım:

.....
.....
.....
.....

Çalışmamı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım?

.....
.....
.....
.....

Benim için bu çalışmanın anlamı

.....
.....
.....
.....

SÖZLÜ SUNUM DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

	Çok iyi	İyi	Kabul edilebilir	Kabul edilemez
İçerik	Çalışmada yeterince materyal kullanılmış. İçerik iyi yapılandırılmış ve ip uçlarıyla desteklenmiş.	Çalışmayla ilgili yeterli bilgi verilmiş. İçerik iyi yapılandırılmış fakat küçük çelişkiler var.	Yeterince bilgi var ancak konuyla iyi ilişkilendirilmem iş.	Konu açık değil. Konuyu destekleyen bilgiler yok.
Tutarlılık ve Organizasyon	Çalışma iyi yapılandırılmış. Konuya özgü örnekler yeterli, sonuç bölümü açık, kontrollü ve akıcı şekilde ifade edilmiş. Geçişler iyi, iyi organize edilmiş.	Bilgiler mantıksal sırayla verilmiş. Genellikle iyi organize edilmiş. Fikirler arasındaki geçişler beklenen kadar iyi değil.	Kavramlar ve düşünceler iyi ilişkilendirilmem iş. Bağlantılar eksik, akış ve düşünceler değişken.	Sunum düzenli değil ve bağlantılar eksik, akışkan değil. Konunun gelişimi belirsiz. Sunumun sıralanışı mantıksal değil.
Yaratıcılık	Çalışma çok orijinal bir şekilde sunuldu. Dinleyicilerin dikkati çekilmiştir.	Sunumda bazı orijinallikler var. Materyaller çeşitli, çalışmayla iyi ilişkilendirilmemiş.	Çeşitlilik az yada yok. Çok az orijinallik ve yorumla çalışmalar sunulmuştur.	Multi medya kullanımı yetersiz. Çeşitlilik yok ya da az.
Materyal Kullanımı	Multi medya araçlarının kullanımı dengeli ve çalışmayı geliştirmek için doğru olarak kullanılmış.	Multi medya kullanımında çeşitlilik yok ve çalışmayla ilişkilendirilmemiş.	Multi medya araçlarının kullanımı değişken. bir bölümden diğerine geçişler düzgün değil. Multi medya çalışmayla açıkça ilişkilendirilmem iş.	Multi medya çok az yada hiç kullanılmamış. Araç kullanımı dengesiz. (Bazı yerlerde çok fazla bazı yerlerde çok az.)
Konuşma Becerileri	Anlatım açık ve anlaşılır. Uygun ses tonu kullanılmış. İyi bir duruş ve göz teması var. Coşkulu ve güvenli bir anlatım.	Açık ve anlaşılır bir konuşma ancak yeterince kibar değil.	Bazı konuşmalar anlaşılır değil. Göz kontağı yetersiz. Açıklamalar az veya yetersiz.	Çok alçak yada çok yüksek sesli sunum. Göz kontağı yok. Konuşma çok hızlı yada çok yavaş, konuşma

				monoton ve ilgi çekici değil.
Dinleyici Tepkileri	Dinleyiciler sunumla ilgili. Dinleyicilerin dikkati toplanmış, konu yaratıcı bir şekilde sunulmuş.	Sunum sırasında genellikle dinleyicilerin dikkati toplandı. Sunum ilginçti.	Dinleyicilerin ilgisi kaybolmuş sununun çoğunda az yada hiç hayal gücü kullanılmamıştır.	Dinleyicilerin ilgisi kaybolmuş. Sunumda çelişkiler var.
Sunum Süresi	Sunum belirlenen süreden +/- iki dakika sapmış.	Sunum belirlenen süreden +/- dört dakika sapmış.	Sunum belirlenen süreden +/- altı dakika sapmış.	Sunum çok uzun yada çok kısa, belirlenen süreden +/- on dakika sapmış.

ARAŞTIRMA KÂĞIDI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Öğrenciye yönelik araştırma kağıtlarını değerlendirirken aşağıdaki ifadeleri kullanabilirsiniz.

Öğrencinin
Adı Soyadı
Numarası

KAZANIM İLE İLGİLİ İFADELER		EVET	HAYIR
1	Araştırmanın amacını ve konusunu belirlemişmidir?		
2	Araştırmayı nerelerde ve nasıl yapacağını saptamış mı?		
3	Araştırmayı yaparken kimlerden yardım alacağını belirlemiş mi?		
4	Araştırma sonucunda elde ettiği bilgileri not etmiş mi?		
5	Araştırma amacına ulaşabilmiş mi?		
6	Araştırmada kendisine yardımcı olanlara teşekkür etmiş midir?		
7	Araştırma sonucunda uygun bulgular bulmuş mudur?		

Formu "EVET" veya "HAYIR" bölümlerine "X" işareti koyarak doldurunuz. HAYIR bölümündeki " X" işaretleriniz bir veya daha fazlaysa öğrencilerinizin bu konudaki eksikliklerini gidermesine yardımcı olunuz.

TUTUM ÖLÇEĞİ DEĞERLENDİRME FORMU

Kazanımlarını bu form ile değerlendiriniz. Uygun seçeneğe " X" işareti koyunuz.

Öğrencinin
Adı Soyadı
Numarası

KAZANIM İLE İLGİLİ İFADELER		Her Zaman 3	Bazen 2	Hiçbir Zaman 1
1	Sorumluluk almaktan hoşlanırım.			
2	Çevreme karşı olumlu davranışlar gösteririm.			
3	Yalan söyleyenlerle arkadaşlık yapmam.			
4	Grubla çalışmayı severim.			
5	Spor yapan insanlara saygı duyarım.			
6	Spor alanlarında küfre karşıyım.			
7	İzinsiz başka bir arkadaşımın eşyasını kullanmam			
8	Otobüste yaşlı insanlara ve hamilelere yer veririm.			

Değerlendirme Ölçeği

3	(Her zaman)=İyi	Kazanımlar iyi düzeyde elde edilmiştir.
2	(Bazen)=Orta	Kazanımlar orta düzeyde elde edilmiştir.
1	(Hiçbir zaman)= Kötü	Kazanımlar orta düzeyin altında düzeyde elde edilmiştir.

KAVRAM HARİTALARI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Öğrencinin;
Adı ve soyadı:
Sınıfı:
No:

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Kötü	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1	2	3	4	5
Kavramları uygun şekilde tanımlar					
Tanımlanan kavramı en fazla üç sözlükle ifade eder					
Kavramları genelden özele doğru sıralar					
İki kavramı bir birinden ayırır					
Kavramlara benzer örnekler verir					
Kavramlara zıt örnekler verir					
Kavramlar arasında anlamlı bir bağlantı kurar					
İki kavram arasındaki anlamlı ilişkiyi doğru bir şekilde açıklar					
Kavramlar arasında çapraz ilişki kurar					
TOPLAM					
GENEL TOPLAM					

ÖĞRENCİ AKTİVİTELERİNİ GÖZLEM FORMU

Öğrencinin Adı:

Okul No :

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Sorulara doğru şekilde cevap verir.			
Öğretmenin önerilerini dikkate alır.			
Tarihsel olaylar, olgular ve kişilerle ilgili sınıf içi tartışmalara katılır			
Gurup çalışmalarına katılır.			
Gurup tartışmalarına katılır.			
Öğretmenin öğrenme ile ilgili verdiği tüm görevleri yerine getirir.			
Öğretmenin öğrenme ile ilgili geliştirmesini istediği öğretim materyallerini geliştirir.			
Öğretmenin öğrenme ile ilgili yerine getirdiği görevlere ve kullandığı materyallere uygun tepkiyi gösterir.			
Tartışmalarda tarihsel kanıtları kullanır.			
Tartışmalarda bilimsel kanıtları kullanır.			
Bilimsel düşünür.			
TOPLAM			

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. MORGÜL, Mahiye. “Evrende Ritim ve Biz” **Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi** Sayı:878 - 2004
2. ÖZKAN, Nevzat. **Ritim Eğitimi ve Modern Dans**. Nobel Yayın Dağıtım Ankara 2006.
3. **TÜRK DİL KURUMU**. “ritm” erişim 11.05.2006 saat: 11.00
[http://www.tdk.gov.tr/tdk_sözlük/soz_bul.asp?kelime=ritm & sub mit/](http://www.tdk.gov.tr/tdk_sözlük/soz_bul.asp?kelime=ritm&submit/).
4. DÜNDAR, Mehlika. “Anaokulu ve İlköğretimin birinci Sınıfında ritim Eğitimi” **Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** cilt 23, sayı:2 2003
5. HACİBEKİROĞLU, Erol. **Halk Oyunları Giysi Rehberi**. Damla Matbacılık 1993
6. KOÇKAR, M. Tekin. **Çağlar Boyunca İletişim Sanatı Olarak Dans ve Halk Dansları**, Bağırhan Yayinevi 1998
7. DEMİREL, Özcan, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme** Ankara: PegemA Yayıncılık 2003
8. DEMİREL, Özcan. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, MEB yayınları 1999
9. DEMİREL, Özcan. **Genel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: USEM Yayınları-11, 1993
10. DEMİREL, Özcan. **Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: PegemA Yayıncılık 6. Baskı, 2004
11. VARIŞ, Fatma. **Eğitimde Program Geliştirme**, Alkım Yayınevi Ankara 1996
12. SÖNMEZ, Veysel. **Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı**. Ankara 1985
13. SÖNMEZ, Veysel, Nuray SENEMOĞLU ve diğerleri. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş** Ankara 2000.
14. ERGÖNÜL, Zuhâl. “**Postür**” Ders sunusu (ppt) Erişim:16.05.2006. saat:10.45 (Sadece postürün içeriği konusunda bilgi edinildi).
http://www.medinfo.hacettepe.edu.tr/ders/TR/D2/7/3468_files/frame.htm
15. DOĞAN, F. ve ALTAY F. **Sportif Ritmik Cimnastik**. Ankara:Ünal Ofset, 1996. s.16-17.